

LARSMO/230/00.04.01/2024

§ 168 **Österbottens välfärdsområdes begäran om utlåtande om ändringar i servicenätet i det norra området 2025-2026**

Styrelsen för Österbottens välfärdsområde har vid sitt sammanträde 16.9.2024 behandlat förslag rörande ändringar i servicenätet för gemenskapsboende samt för serviceboende med heldygnsomsorg i det norra området 2025–2026.

Välfärdsområdesstyrelsen konstaterar att det i norra området inte finns gemenskapsboenden enligt socialvårdslagens definition. Däremot finns ett antal serviceboende i privat regi. Välfärdsområdet uppmuntrar externa aktörer att upprätthålla seniorboende också i framtiden. Samtidigt föreslås att nya gemenskapsboendeenheter främst byggs upp i anslutning till serviceboende med heldygnsomsorg, som s.k. hybridenheter.

Under 2025 föreslås att ett planeringsarbete påbörjas för att utreda hur hybridlösningar för gemenskapsboende kan genomföras på Hagalund området i Nykarleby och i Pedersöre. Målet är också att under året planera hur gemenskapsboende som hybridenhet kan verkställas som nybyggnation i Jakobstad. Med hjälp av den kunde också de nuvarande dygnet runt-platserna på Björkbacka ersättas. Målet är att utöka gemenskapsboende med ungefär 70 bostäder i norr.

Vidare föreslås följande ändringar gällande serviceboende med heldygnsomsorg:

- antalet platser för serviceboende med heldygnsomsorg minskas med 84 stycken under 2025–2026, vilket innebär att en enhet, Purmohemmet med 21 platser, stängs i det norra området.
- användningen av köpta platser minskas med 63 stycken under åren 2025–2026

Välfärdsområdesstyrelsen ge berörda kommuner i det norra området möjlighet att avge utlåtande om de planerade ändringarna senast 9.10.2024, innan slutligt beslut fattas.

Bilagor:

Protokollsutdrag, § 183, 186
Konsekvensbedömningar § 183, 186

Kommundirektörens förslag:

Kommunstyrelsen konstaterar att omstruktureringen inte direkt påverkar antalet platser inom serviceboende i Larsmo kommun, men att på längre sikt bör ett gemenskapsboende byggas också i Larsmo.

Beslut:

Under diskussionen föreslog Bertil Grankulla som tillägg till beslutsförslaget att välfärdsområdesstyrelsen utreder om det är rätt tidpunkt att stänga serviceboenden just nu. Ann-Sofie Grankulla understödde förslaget.

Föredragande ändrade sitt beslutsförslag enligt följande:

Kommunstyrelsen konstaterar att omstruktureringen inte direkt påverkar antalet platser inom serviceboende i Larsmo kommun, men att på längre sikt bör ett gemenskapsboende byggas också i Larsmo. Vårdsområdet bör säkerställa tillräckligt lång övergångstid i omstruktureringen så att alla kan garanteras en tillräcklig vård.

Det ändrade beslutsförslaget godkändes enhälligt av kommunstyrelsen.

Organ: Välfärdsområdesstyrelse 8/2024
Datum: 16.09.2024 Klockan: 09:00 - 14:36
Plats: Mötesrum H0.124-125, Vasa centralsjukhus, H-huset

Närvarande:

Namn	Uppgift	Tilläggsinformation
Salovaara-Kero Anne	ordförande	
Lithén Carola	ledamot	
Somppi Sari	ledamot	
Haldin Annica	ledamot	
Sjökvisst Peter	viceordförande	
Lindqvist Hans-Erik	ledamot	
Rajala Katja	II viceordförande	
Karppi Päivi	ledamot	
Bystedt Rainer	ledamot	
Sandbacka Joacim	ledamot	
Rantala Mervi	ledamot	
Pettersson David	ledamot	
Vikström Kenth	ersättare	

Övriga närvarande:

Ollikainen Mikko	FULLM ordf.	
Heinonen Marko	FULLM III viceorf.	
Borg Johanna	FULLM IV viceorf.	
Ala-Heikkilä Sari	ordf. i nationalspråknämnden	
Kinnunen Marina	föredragande	
Vähäkangas Pia	föredragande	
Sjöström Pia-Maria	föredragande	Gick efter § 190
Penttinen Erkki	föredragande	
Jakobsson-Pada Linda	sekreterare / föredragande	
Berg Päivi	sakkunnig	
Nystrand Lena	asiantuntija sakkunnig	Gick kl. 14.17

Paragraf	Ärende	Sida
§ 183	Österbottens välfärdsområdes servicenät för gemenskapsboende i det norra området 2025–2026	3

Österbottens välfärdsområdes servicenät för gemenskapsboende i det norra området 2025–2026

Välfärdsområdesstyrelse 16.09.2024 § 183

4697/00.01.02.01/2024

Beredare Vähäkangas Pia
Pellfolk Tony
Björkqvist Monika
Koskela Marketta
Tilläggsuppgifter: telefonnummer: 06 218 1111 (växel), fornamn.efternamn@ovph.fi

Bakgrund

Enligt socialvårdslagen (21 b §) avses med gemenskapsboende sådant boende som ordnas av välfärdsområdet i en tillgänglig och trygg boendeenhet där personen förfogar över en bostad som motsvarar hans eller hennes behov och där de boende erbjuds verksamhet som främjar socialt umgänge. Denna boendeform är avsedd för personer vars funktionsförmåga är nedsatt och vars behov av vård och omsorg har ökat. Styrelsen för Österbottens välfärdsområde har (17.6.2024/§ 138) godkänt en servicebeskrivning för gemenskapsboende och de kriterier enligt vilka denna service beviljas. Gemenskapsboendet likställs med hemmaboende. Servicen är service som ges i hemmet.

Österbottens välfärdsområde har som ett servicestrategiskt mål att 93 % av dem som fyllt 75 år ska bo hemma år 2025. År 2023 uppgick andelen i Österbotten till 91,8 %. Även om befolkningen i Österbottens välfärdsområde i jämförelse med den nationella nivån är friskare än befolkningen i landet i övrigt bor färre personer som fyllt 75 år hemma samtidigt som fler bor på serviceboenden med heldygnsomsorg. En utökning av användningen av gemenskapsboende är ett sätt att främja möjligheterna att bo hemma.

Diskussioner i vilka såväl välfärdsområdena som Valvira, ARA, RFV, THL och ministerier deltagit har förts om upprättandet av nationella riktlinjer för gemenskapsboende. I fastigheter för gemenskapsboende bör man ge akt på bland annat bostädernas lämplighet/tillgänglighet, kokmöjligheter, storlek (tillräcklig) och modifierbarhet. Därutöver är det viktigt att fastigheterna är centralt belägna och ligger nära service. NHG har i en nationell kartläggning av nuläget fört fram utvecklingsutmaningar som anknyter till utrymmeslösningar, trafikförbindelser, kommunalt producerade tjänster, ägarskap, serviceproduktion samt det faktum att man nationellt uppmuntrar till utöka användningen av gemenskapsboende, samtidigt som en utökning kräver investeringar. Den nationella informationsstyrningen av gemenskapsboendet är ännu ringa, varför det ännu inte finns någon enhetlig, nationell linjdragning.

Välfärdsområdena driver som bäst projekt kring gemenskapsboende i syfte att hitta nya partnerskap och föra marknadsdialoger. På basen av de diskussioner som förts med de andra välfärdsområdena kan man konstatera att de flesta välfärdsområden strävar efter att uppnå en täckning på 1–2 procent i fråga om gemenskapsboende. Ifrågavarande täckningsgrad ligger också i linje med de beräkningar som THL kommit fram till i sitt scenario. I det förslag som angår gemenskapsboendet i Österbottens välfärdsområde strävar man efter att uppnå en täckningsgrad på cirka 1 % fram till år 2030.

Den tjänsteinnehavargrupp som berett en modell för gemenskapsboende har i våras utvärderat Österbottens välfärdsområdes klientstruktur inom det egna serviceboendet med heldygnsomsorg samt välfärdsområdets möjligheter att ändra på de nuvarande utrymmena för att de ska bemöta de krav som ställs på gemenskapsboende. I frågan om utrymmeslösningarna uppfylls de krav som ställs på gemenskapsboende endast av Solhörnan i Kors-

holm. På Solhörnan kan 30 platser ändras till bostäder som lämpar sig för gemenskapsboende utan några investeringar. Vad gäller övriga egna enheter som tillhandahåller serviceboende med heldygnsomsorg kräver merparten avsevärda ändringsarbeten och investeringar för att kunna ändras till bostäder som lämpar sig för gemenskapsboende. Utmaningarna beror delvis på att enheterna är anstaltsliknande till sin konstruktion och delvis på enheternas skick.

Österbottens välfärdsområdes gemenskapsboende i det norra området

I norra området finns inte gemenskapsboende enligt socialvårdslagens definition. Däremot finns ett antal seniorboende i privat regi. Tanken är att välfärdsområdet uppmuntrar externa aktörer att upprätthålla seniorboende också i framtiden. Enligt befolkningsprognosen för år 2030 (7135 personer som fyllt 75) behövs cirka 70 gemenskapsboendebostäder i norra området för att nå en täckningsgrad på 1 %. De hybridlösningar som i tabellen föreslås genomföras i det norra området (gemenskapsboende i anslutning till serviceboende med heldygnsomsorg) kräver delvis nybyggnation och således även investeringsanslag.

Antalet personer som väntar på en dygnet runt-serviceboendeplats i norra området har minskat jämfört med tidigare år (21 personer 1–6/2024 jämfört med 35 personer 1-6/2023). Medelväntetiden är också kortare jämfört med tidigare år (0,6–1,7 månader 1–6/2024 jämfört med 1,4–3,3 månader 1-6/2023). Variationer mellan kommunerna finns.

Föreslagna åtgärder gällande gemenskapsboende i det norra området		
Täckningsmål: 1 % till år 2030	Nuläget 2024	Åtgärderna i framtids- och anpassningsprogrammet 2025–2026
Norra området: <i>Kronoby</i> <i>Jakobstad</i> <i>Larsmo</i> <i>Pedersöre</i> <i>Nykarleby</i> Det behövs 70 bostäder för gemenskapsboende 2030	Det finns för tillfället inga bostäder för gemenskapsboende i området (enligt det som avses med gemenskapsboende i socialvårdslagen). I området finns privata enheter för serviceboende.	Utvecklandet av seniorboendet i området stöds. 2025: Planera hur hybridlösningar för gemenskapsboende kan genomföras på Hagalund-området i Nykarleby samt i Pedersöre. 2025: Planera hur gemenskapsboende som hybrid enhet kan verkställas som nybyggnation i Jakobstad, med hjälp av den kunde också de nuvarande dygnet runt-platserna på Björkbacka ersätts. Målet är att utöka gemenskapsboendet med ungefär 70 bostäder.

Konsekvensbedömning – allmän nivå

Kostnaden för en plats på gemenskapsboende har uppskattats utgöra ungefär hälften av kostnaden för en plats på ett serviceboende med heldygnsomsorg. Kostnaden för serviceboende med heldygnsomsorg uppgår på årsnivå till cirka 80 000 euro per plats. I beräkningarna har behovet av hemvård för en klient i en bostad på gemenskapsboende uppskattats uppgå till 30 timmar per månad. Med tanke på kostnadsnyttoeffekten kräver en ökning av gemenskapsboende en minskning av serviceboende med heldygnsomsorg. Delaktigheten och aktiviteterna på gemenskapsboende har bedömts ha en positiv inverkan på personernas funktionsförmåga och möjligheter att bo hemma längre, varför en utökning av denna boendeform på längre sikt anses minska behovet av serviceboende med heldygnsomsorg.

Risker

De risker som är förknippade med gemenskapsboende kan indelas i risker som anknyter till klienten, klient- och patientsäkerheten, serviceproduktionen, fastigheterna samt till samarbetsrelaterade orsaker. Befolkningens intresse för att flytta till gemenskapsboende kan vara ringa eller så kan hyran bli för hög. Det här kan leda till att bostäder står tomma. Det här igen skapar ekonomiska utmaningar för välfärdsområdet. För att kunna åtgärda de ekonomiska riskerna är det viktigt att välfärdsområdet och de samarbetsparter som anknyter till gemenskapsboendet för en dialog i ärendet.

Gemenskapsboende kräver ett servicebeslut och en klientplan med fastställda mål och innehåll för servicen samt konkreta klientspecifika timmar för hemvårdsbesöken. Dessa kan bli diffusa, varvid klienten ges mer hemvård än vad hen behöver. Det kan också vara svårt att utvärdera eller mäta effekterna av de realiserade åtgärderna/tjänsterna. De anhörigas, klientens och serviceproducentens roller kan bli oklara. Ordnandet av städningen och tvättningen kan ställa till utmaningar för klienten, då de omfattas av klientens organiseringsansvar. En väl uppgjord, målinriktad klient-/vårdplan förtydligar serviceproducenternas roller, klientens ansvar och ger en bild av serviceomfattningen.

Tillräckligt med uppmärksamhet fästs inte vid den allmänna säkerheten och brandsäkerheten och i synnerhet inte på att det inte finns någon personal i fastigheten på natten. Personer som behöver mycket hjälp kan ha svårt att handla vid en eventuell brand. I servicebeskrivningen för gemenskapsboende 1.0 har man strävat efter att lyfta fram säkerhetsrelaterade faktorer för att man proaktivt ska kunna åtgärda de potentiella riskerna.

Den anstaltsliknande strukturen hos det förefintliga fastighetsbeståndet gör det svårt att bygga om utrymmena till bostäder som lämpar sig för gemenskapsboende. En utökning av gemenskapsboendet kan kräva nybyggnation. De olika intressena kan hämma dialogen och bildandet av partnerskap. Den oenhetliga nationella styrningen försinkar de planeringsprocesser som hänför sig till gemenskapsboende. De byggnationsprojekt och ombyggnadsarbeten som hänför sig till gemenskapsboende kräver investeringsmöjligheter som välfärdsområdena saknar i nuläget. Därför borde man hitta nya strukturella lösningar och nya partnerskap.

Konsekvensbedömning – norra området

Enligt förslaget i norra området skulle nya gemenskapsboendeenheter främst byggas upp i anslutning till serviceboende med heldygnsomsorg, s.k. hybridenheter. Denna form av enheter bedöms ge synergieffekter gällande personaltillgången, kostnadseffektivitet (logistik-kostnader och utrymmes användning), samt ur klientens perspektiv gällande socialt delta-gande och säkerhet.

Utökningen av gemenskapsboende med hjälp av nybyggnationer kan utgöra en utmaning på grund av välfärdsområdets ekonomiska situation. Nybyggnation förutsätter också nya partnerskap och nya verksamhetsmodeller. I planeringsarbetet är det viktigt att ge akt på kommunernas bostadspolitiska program, men också att utveckla nya samarbetsformer med kommunerna och de övriga aktörerna i regionen. För att man ska kunna främja hemmaboendet bland äldre inom ramen för den boende- och servicehelhet som tillhandahålls för äldre är det viktigt ta fram en modell för seniorboende.

Sektordirektör, äldre personer Vähäkangas Pia

föreslår, att styrelsen tar del av följande ändringsförslag som gäller det norra området i Österbottens välfärdsområde:

- Ett planeringsarbete påbörjas för att utreda hur gemenskapsboende som hybrid ska kunna verkställas i Nykarleby, Jakobstad och Pedersöre samt för att utreda finansieringsmöjligheterna och finansieringsformerna för dessa enheter.
- Välfärdsområdesstyrelsen befullmäktigar tjänsteinnehavarna att verkställa planeringsarbetet i fråga.

föreslår att välfärdsområdesstyrelsen innan det slutgiltiga beslutet ber om utlåtanden av kommunerna i det norra området och genomför en medborgarenkät om de förändringar som görs i servicenätet inom ramen för framtids- och anpassningsprogrammet 2025–2026.

Beslut:

Förslaget godkändes.

Bilagor

Bilaga 1 Konsekvensbedömning; Utveckling av gemenskapsboende

Utdragets riktighet bestyrkes: 19.9.2024

Camilla Iso-Aho
sakkunnig inom förvaltningen

Publicerad: 19.9.2024

Beslutet har sänts part för kännedom per e-post 19.9.2024.

Distribution
Kronoby kommun
Staden Jakobstad
Larsmo kommun
Pedersöre kommun
Nykarleby stad

Anvisning för sökande av ändring gäller paragraferna: § 183

Besvärsförbud

Eftersom ovan nämnda beslut endast gäller beredning eller verkställighet, kan begäran om omprövning inte framställas eller välfärdsområdesbesvär anföras över beslutet enligt 141 § i lagen om välfärdsområden.

Utveckling av boendeservice-gemenskapsboende							
	Kortsiktig verkan			Långsiktig verkan			Identifierade risker
	↗	→	↘	↗	→	↘	
Olika befolkningsgrupper	x			x			Äldre. Otryggheten bedöms öka och gemenskapen vid denna form av boendeservice ökar sociala umgänget. Gemenskapsboende bedöms också ha en positiv effekt på individens självbestämmande och delaktighet i samhället längre i livet. I brytningskedet då klienten flyttar till ett gemenskapsboende, kan klienten ha dubbla boendekostnader. Kan också vara utmanande att få klienter att vilja lämna sitt egna hem. En klient som flyttat till ett gemenskapsboende kan behöva flytta till ett serviceboende med heldygnsomsorg om funktionsförmågan försämrats så att boendemiljön inte längre är trygg och säker
Tillgång till service ur språkperspektiv		x			x		
Barn och unga							
Regionsynvinkel		x		x			Målet är en jämn fördelning av gemenskapsboendeplatser, kan upplevas som ojämnt innan serviceformen är fullt utbyggd
Målen för välmående och hälsa	x			x			Effekten på äldres hälsa och välfärd bedöms som positiv. Hjälper äldre att kunna bibehålla sin funktionsförmåga, samt att gemenskapen och de sociala aktiviteterna bedöms ha en positiv effekt på klienternas hälsa och välfärd. Denna form av boende bedöms ha positiva effekter på personers självbestämmande och delaktighet i samhället
Klientsäkerhet	x			x			Ändamålsenligare och tryggare boendemiljöer för äldre

Personal	x			x			Gemenskapsboende bedöms leda till en högre effektivitet inom hemvården eftersom många äldre bor i samma fastighet. Antalet körda km för personalen minskar
Rykte	x			x			En satsning på nya serviceformer bedöms som positiv ur befolkningens perspektiv
Är målet i konflikt med strategin?	Nej, strategiska målsättningen är att öka antalet hemmaboende 75+ åringar till 93 %. Förändringen innebär att fokus flyttar från tyngre service till lättare						
Ekonomisk inbesparingspotential och risker	<p>Förslaget är att denna form av boendeevnen koncentreras till "kommuncentra" där övrig service är relativt lättillgänglig. Strategiskt-aktiv befolkning som är delaktig i närsamhället. Förändringen innebär också en effektivisering av hemvårdens resurser.</p> <p>Risker ur klienternas perspektiv: Synen på gemenskapsboendekonceptet. Är gemenskapsboende en attraktiv boendeform? Svårigheter att avyttra "gamla" bostaden med fasta löpande kostnader.</p> <p>Gemenskapsboende är en mera kostnadseffektiv form av boendeservice jämfört med serviceboende med heldygnsomsorg, samt leder till en effektivisering inom hemvård</p>						
Övriga identifierade risker							
Förslag:	<p>Samordnad syn på bostadsplanering. Utveckling av gemenskapsboende i samarbete med externa parter ex kommunerna. Etablering av gemenskapsboende i kommuncentra, stärker äldres delaktighet i samhället, sporrar till självständighet och egen aktivitet. Kan tryggt ta ansvar för att sköta ärenden själva.</p> <p>Tydliggöra riktlinjer för vilken service som erbjuds; socialt umgänge som en del av boendeservicen. Andra tjänster erbjuds i enligt med klientplanen.</p>						

Organ: Välfärdsområdesstyrelse 8/2024
Datum: 16.09.2024 Klockan: 09:00 - 14:36
Plats: Mötesrum H0.124-125, Vasa centralsjukhus, H-huset

Närvarande:

Namn	Uppgift	Tilläggsinformation
Salovaara-Kero Anne	ordförande	
Lithén Carola	ledamot	
Somppi Sari	ledamot	
Haldin Annica	ledamot	
Sjökvist Peter	viceordförande	
Lindqvist Hans-Erik	ledamot	
Rajala Katja	II viceordförande	
Karppi Päivi	ledamot	
Bystedt Rainer	ledamot	
Sandbacka Joacim	ledamot	
Rantala Mervi	ledamot	
Pettersson David	ledamot	
Vikström Kenth	ersättare	

Övriga närvarande:

Ollikainen Mikko	FULLM ordf.	
Heinonen Marko	FULLM III viceorf.	
Borg Johanna	FULLM IV viceorf.	
Ala-Heikkilä Sari	ordf. i nationalspråknämnden	
Kinnunen Marina	föredragande	
Vähäkangas Pia	föredragande	
Sjöström Pia-Maria	föredragande	Gick efter § 190
Penttinen Erkki	föredragande	
Jakobsson-Pada Linda	sekreterare / föredragande	
Berg Päivi	sakkunnig	
Nystrand Lena	asiantuntija sakkunnig	Gick kl. 14.17

Paragraf	Ärende	Sida
§ 186	Serviceboende med heldygnsomsorg i det norra området i Österbottens välfärdsområde 2025–2026	3

Serviceboende med heldygnsomsorg i det norra området i Österbottens välfärdsområde 2025–2026

Välfärdsområdesstyrelse 16.09.2024 § 186

4482/00.01.02.01/2024

Beredare Vähäkangas Pia
 Pellfolk Tony
 Koskela Marketta
 Björkqvist Monika
 Tilläggsuppgifter: telefonnummer: 06 218 1111 (växel), fornamn.efternamn@ovph.fi

Bakgrund

Med serviceboende med heldygnsomsorg (Socialvårdslagen 21 c §) avses boende i ett vårdhem, ett servicehem eller en liknande boendeenhet där personen förfogar över en bostad och där hen av boendeenhetens personal utan dröjsmål och oberoende av tid på dygnet får vård och omsorg också för sitt akuta behov. Målgruppen är personer som dagligen, oberoende av tid på dygnet, behöver fortlöpande vård och omsorg eller krävande yrkesinriktad vård som det inte är möjligt eller förenligt med klientens intresse att ordna som hemvård, närståendevård, familjevård eller på något annat sätt. Serviceboende med heldygnsomsorg ordnas långvarigt eller kortvarigt. Det kan vara tillfälligt eller regelbundet återkommande. I Österbottens välfärdsområde finns det för tillfället (1.8.2024) 1 855 platser för serviceboende med heldygnsomsorg. Dessa platser är till för långvarigt boende. Nyttjandegraden varierar mellan 89,7 % och 102,5 %. Kortvarigt serviceboende med heldygnsomsorg (= intervallvård) tillhandahålls i området vid sju enheter. För detta ändamål har man reserverat sammanlagt 106 platser.

Österbottens välfärdsområde har som ett mål att 93 % av dem som fyllt 75 år ska bo hemma år 2025. Även om befolkningen i Österbotten är friskare i jämförelse med den nationella nivån använder de äldre mer tjänster än den motsvarande åldersgruppen på riksnivå, samtidigt som färre personer som fyllt 75 år bor hemma (2023: Österbotten 91,8 % jämfört med hela Finland 93 %). För att allt fler äldre ska kunna bo hemma har välfärdsområdet ökat antalet förebyggande tjänster och tjänster som främjar hemmaboende, såsom hemrehabilitering, hemsjukhusverksamhet och jourens mobila sjukskötartjänster. Den grupp av klienter som använder sig av intervallvård har utvidgats. Samtidigt framskrider också de planer som anknyter till gemenskapsboende.

Serviceproduktionen för äldre personer kan också granskas genom hur täckande den är. Sotkanet.fi beskriver täckningen av serviceboende med heldygnsomsorg genom att beräkna andelen och antalet 75 år fyllda personer vid en bestämd tidpunkt (31.12.2023). Enligt denna beräkningsformel uppgår täckningen av serviceboende med heldygnsomsorg i Österbottens välfärdsområde till 7,5 % (1 601 personer). Det nationella jämförelsetalet är 6,4 %. I dialoger välfärdsområden emellan beräknas täckningen av serviceboende med heldygnsomsorg utgående från platsantal, vilket leder till att täckningstalet blir högre, eftersom man utgår från att nyttjandegraden är 100 %. Även i den här jämförelsen är täckningstalet 8,7 % i Österbottens välfärdsområde bland de högsta bland välfärdsområdena (det nationella genomsnittet är 6 %). Välfärdsområdena har i regel ställt upp ett mål för täckningen där platsantalet på serviceboenden med heldygnsomsorg motsvarar 5,8–6 %.

Den strukturförändring och minskning av platsantalet som bör genomföras inom boendeservicen för att platsantalet ska motsvara den nationella nivån är de viktigaste åtgärderna som måste vidtas för att servicen och verksamheten i Österbottens välfärdsområde ska kunna avpassas i enlighet med linjedragningarna i framtids- och anpassningsprogrammet. De årliga nettokostnaderna för en egen serviceboendeenhet med 20 platser för heldygnsomsorg ligger mellan 1,3–1,8 miljoner (enligt budgeten för år 2024). De samarbetsförhandlingar som pågår som bäst avslutas den 13 september 2024.

Förslag

I och med att befolkningen i Österbottens välfärdsområde är friskare föreslår man att välfärdsområdet ska ställa upp ett mål för boendetäckningen som ligger minst på samma nivå som det nationella genomsnittet. Minskningen av platsantalet berör både den egna och den privata serviceproduktionen. Den förändringsprocess som syftar till att minska antalet platser inom serviceboenden med heldygnsomsorg genomförs stegvis.

Förändringen som utgör en del av framtids- och anpassningsprogrammet 2025–2026 inleds 1.1.2025. I och med att förändringsprocessen framskrider långsamt föreslår man att antalet platser ska minska stegvis så att man innan utgången av år 2026 uppnår en täckningsgrad på cirka 7 %. **Ifrågavarande täckningsgrad på 7 % är i linje med det mål som fullmäktige godkände (11.3.2024 § 8) gällande antalet personer som bor hemma** (93 % av dem som fyllt 75 år bor hemma år 2025).

Platsminskningen genomförs klientorienterat. Minskningen av platsantalet genomförs så att personer som beviljats plats inte blir utan en serviceboendeplats. Genomförandet av förändringen framskrider långsamt, eftersom den genomsnittliga vårdtiden för dem som bor på serviceboenden med heldygnsomsorg är över två år. Förändringen kommer dessutom att framskrida i olika takt på olika enheter.

Köer till serviceboende med heldygnsomsorg 2023–2024						
	Personer i kö			Väntetid i månader, variationsintervall		
	Januari–juni		Juli–augusti	Januari–juni		Juli–augusti
Områden	2023	2024	2024	2023	2024	2024
Norra området	35	21	24	1,4–3,3	0,6–1,7	0–2,1
Mellersta området	97	81	66	1,7–2,5	0,9–2,5	0,2–2,4
Södra området	34	51	28	0–3,3	0,4–6,3	0–6,1

Åtgärder och serviceboende med heldygnsomsorg i norra området i Österbottens välfärdsområde

Förändringsförslaget i tabellen för perioden år 2025 till 2026 består av en minskning med cirka 21 egna serviceboendeplatser med heldygnsomsorg. Resterande minskning av serviceboendeplatser planeras att förverkligas genom att minska på köptjänster för dygnet runt-serviceboende. Över hälften av boendeserviceproduktionen i det norra området är köptjänster.

För det norra området planeras en ökning av bostäder för gemenskapsboende med det så kallade hybridkonceptet. Med hjälp av dessa är tanken att försöka möta äldres boendebehov mer ändamålsenligt och därmed på lång sikt minska behovet av serviceboende med heldygnsomsorg och fördela personalresurserna effektivt.

Serviceboende med heldygnsomsorg för äldre 2025–2026 – föreslagna åtgärder		
Områden	Det nuvarande antalet platser 1.8.2024 (egna och köpta)	Minskningen av antalet platser 2025–2026
Norra området: Kronoby Jakobstad Larsmo Pedersöre Nykarleby	Det finns 549 boendeplatser (271 egna och 278 köpta). Täckningen är 9,1 %.	Minskingsbehovet uppgår till 120 platser om täckningen ska vara 6 % år 2030. 2025–2026: minskning med 84 platser (21 egna och 63 köpta platser) 2027: minskningsbehov på 36 platser
Hela Österbotten	1 855 platser, täckningen är 8,5 %	2025–2026: minskning med 235 platser, varvid täckningen blir 7 % år 2026 2027: minskningsbehov på 81 platser

Konsekvensbedömning – allmän nivå

Nettokostnaderna (budgeten 2024) för ett serviceboende med heldygnsomsorg med 20 platser är på årsnivå i genomsnitt cirka 1,46 miljoner. Kostnaderna påverkas av bland annat personaldimensioneringen, enhetens storlek, nyttjandegraden, logistiken, hyreskostnaderna och enhetens placering i anslutning till en större servicehelhet. Även personaltillgången inverkar på hur optimalt platserna kan användas.

På basis av RAI-data (1.8.2024) kan man konstatera att klienternas vårdtyngd i serviceboende med heldygnsomsorg fortfarande är en aning lägre i Österbottens välfärdsområde när den jämförs med det nationella genomsnittet – i synnerhet i det mellersta och södra området. I det norra området motsvarar klienternas vårdtyngd det nationella genomsnittet. Den lättare vårdtyngden inverkar på att omsättningen bland klienterna på dygnet runt-boendeservice är långsammare.

En minskning av antalet platser på serviceboenden med heldygnsomsorg förutsätter att servicekedjorna och serviceprocesserna för äldre fortsättningsvis effektivteras. Tillgången till hemvård och verkningfullheten av den har betydelse för främjandet av hemmaboende.

Risker

De risker som hänför sig till serviceboende med heldygnsomsorg kan betraktas från klientens, klient- och patientsäkerhetens, servicehandledningens, serviceproduktionens och fastighetens perspektiv. De diskussioner som förs om minskningen av antalet platser kan öka de äldres känsla av otrygghet. En omedelbar risk är att antalet personer som väntar på service ökar. Även om antalet platser minskats under åren 2023–2024 verkar det ändå som om antalet personer som väntar på en plats minskat. Välfärdsområdet har under de senaste åren satsat på att öka de förebyggande tjänsterna som bistår ett tryggt hemmaboende.

En stängning av enheter kräver en ändring av servicestyrningsprocesserna, den sektorsövergripande verksamheten och samarbetsformerna. Här kan det råda en risk för att de verksamhetsmodeller som används vid styrningen till servicen förblir oförändrade. Eftersom äldre använder sig av såväl hälso- och sjukvårds- som socialvårdstjänster intar den individuella, målinriktade och rehabiliteringsfrämjande vård-/serviceplanen en mycket viktig roll i förebyggandet av att de äldre styrs till tyngre tjänster. Beträktat från ett klient- och patientsäkerhetsperspektiv är det viktigt att den verksamhetsmodell som syftar till att främja rehabilitering etableras på alla enheter som tillhandahåller tjänster för äldre för att man ska undvika att en persons funktionsförmåga hämmas till följd av orörlighet.

I bruktagandet av en aktiverande verksamhetsmodell är något som välfärdsområdet i nuläget arbetar med inom ramen för ett utvecklingsprojekt.

Skicket på de fastigheter som används för serviceboende med heldygnsomsorg i välfärdsområdet är varierande. Bland annat de anstaltsliknande konstruktionerna ställer till utmaningar. I Österbotten finns det också små enheter där personaldimensioneringen är högre på grund av att även ett mindre antal klienter kräver ett tillräckligt antal anställda på varje arbetspass. I synnerhet nattskiten kan ställa till utmaningar.

Konsekvensbedömning – norra området

I norra regionen bedöms en förflyttning från serviceboende med heldygnsomsorg till vård och service i hemmet samt till gemenskapsboende vara realistiskt, då man jämför med täckningsgraden i övriga välfärdsområden. En risk med förändringen är att antalet klienter som beviljats en boendeplats men ännu inte fått en boendeplats kommer att öka tillfälligt under tiden förändringen förverkligas. Eftersom medelboendetiden på ett serviceboende med heldygnsomsorg överstiger 2 år, bedöms förändringen inte kunna ske under en alltför kort tid. Vårdtyngden hos klienterna på serviceboende med heldygnsomsorg i det norra området motsvarar den nationella medelnivån, vilket sannolikt innebär att omsättningen av klienter inte är långsammare än genomsnittet. Det är viktigt att klienterna som bor på nuvarande serviceboendeplatser garanteras en liknande boendeplats. Den föreslagna förändringen måste ske dynamiskt och kontrollerat för att undvika påfrestningar i vård- och servicekedjan.

Sektordirektör, äldre personer Vähäkangas Pia

föreslår att styrelsen tar del av följande förslag till ändringar i det norra området av Österbottens välfärdsområde:

- som en del av verkställigheten av framtids- och anpassningsprogrammet minskas antalet platser för serviceboende med heldygnsomsorg med 84 stycken under åren 2025–2026, varvid en täckning på 7 % uppnås innan utgången av år 2026

- för att antalet platser ska kunna minskas med 84 stycken stängs en enhet som tillhandahåller serviceboende med heldygnsomsorg i det norra området. Namnet på enheten meddelas då samarbetsförhandlingarna är avslutade.

- användningen av köpta platser minskas med 63 stycken under åren 2025–2026

föreslår att välfärdsområdesstyrelsen innan det slutgiltiga beslutet ber om utlåtanden av kommunerna i det norra området och genomför en medborgarenkät om de förändringar som görs i servicenätet inom ramen för framtids- och anpassningsprogrammet 2025–2026.

Beslut:

Föredraganden ändrade punkterna 2 och 3 i sitt beslutsförslag enligt följande:

- för att antalet platser ska kunna minskas med 84 stycken stängs en enhet som tillhandahåller serviceboende med heldygnsomsorg i det norra området, den enhet som föreslås stängas i norra området är Purmohemmet med 21 platser. Användningen av köpta platser minskas därutöver med 63 stycken under åren 2025–2026.

Under diskussionen gavs följande förslag:

Ledamot Mervi Rantala föreslog att ärendet kompletteras med statistik om hur antalet 80-åringar i välfärdsområdet ändras under åren 2025-2030 innan ärendet sänds ut för utlåtanden. Peter Sjökvist stödde förslaget, varefter det godkändes enhälligt av styrelsen.

Ledamot David Pettersson föreslog att antalet platser på serviceboenden inte minskar i snabbare takt än platser på gemenskapsboenden kommer till. Förslaget vann inte

understöd och förföll därför.

Ledamot Hans-Erik Lindqvist föreslog därefter följande tillägg till beslutet: "Styrelsen betonar vikten av att antalet platser för gemenskapsboenden ökas så fort som möjligt för att behärskat kunna genomföra minskningen av boendeservice med heldygnsomsorg." Ledamöterna Rainer Bystedt och Peter Sjökvist stödde förslaget, varefter områdesstyrelsen godkände förslaget.

Områdesstyrelsen godkände även föredragandes korrigerade beslutsförslag.

Som en teknisk korrigeringsströk följande texter i beredningen inför kommande behandlingsskeden: "För att uppnå den nationella målnivån föreslår man att målet för täckningen av serviceboende med heldygnsomsorg på lång sikt ska vara 6 % år 2030. Den föreslagna täckningsgraden (6 %) innebär att man borde minska antalet platser med cirka 316 stycken, varvid man år 2030 skulle ha 1 537 platser för serviceboende med heldygnsomsorg." samt "För att täckningsgraden på 6 % ska uppnås år 2030 är det viktigt att fortsätta minska antalet platser år 2027."

Bilagor

- Bilaga 1 Konsekvensbedomning; TUSO Reducering av boendeplatser för äldre personer
- Bilaga 2 Befolkningsprognos

Utdragets riktighet bestyrkes: 19.9.2024

Camilla Iso-Aho
sakkunnig inom förvaltningen

Publicerad: 19.9.2024

Beslutet har sänts part för kännedom per e-post 19.9.2024.

Distribution
Kronoby kommun
Staden Jakobstad
Larsmo kommun
Pedersöre kommun
Nykarleby stad

Anvisning för sökande av ändring gäller paragraferna: § 186

Besvärsförbud

Eftersom ovan nämnda beslut endast gäller beredning eller verkställighet, kan begäran om omprövning inte framställas eller välfärdsområdesbesvär anföras över beslutet enligt 141 § i lagen om välfärdsområden.

Rubrik: Reducerade serviceboendeplatser med heldygnsomsorg för äldre							
	Kortsiktig verkan			Långsiktig verkan			Identifierade risker
	↗	→	↘	↗	→	↘	
Olika befolkningsgrupper		X			X		
Äldre			X	X	X		Ökad risk att köerna förlängs, och att hela vård- och servicekedjan för äldre belastas. På längre sikt och itakt med fler gemenskapsboendeplatser, och rätt klient på rätt plats reduceras denna risk. Den demografiska förändringen ökar också risken för ökat behov av vård och service. Idag finns klienter på boendeenheter som inte uppfyller de objektiva gemensamma kriterierna. En reduktion av serviceboendeplatser med heldygnsomsorg förutsätter en satsning på lättare serviceformer så som hemvård, hemrehabilitering och lättare boendeformer för äldre. Föreslagen reduktion av serviceboendeplatser innebär att antalet platser i relation till antalet personer närmar sig övriga Finland. Satsningarna som gjorts på intervallvården stärker också möjligheterna till hemmaboende och äldres funktionsförmåga
Regionsynvinkel		X		X			En jämlikare förekomst av såväl serviceboende med heldygnsomsorg som gemenskapsboendeplatser
Målen för välmående och hälsa			X	X			På sikt stärka äldres möjlighet till hemmaboende, samt att boendeformen är mera kongruent med individernas behov
Klientsäkerhet			X		X		Kortsiktigt kan köerna öka innan övriga åtgärder har effekt

Personal			X		X	Ändringar kan vid vissa enheter innebära behov av nya arbetsuppgifter för medarbetare. Tillgången till vårdpersonal i Finland och inom Österbottens välfärdsområde är utmanande och en fokusflyttning mot lättare serviceformer bedöms kunna underlätta utmaningarna med personal tillgången
Rykte			X		X	En reduktion av boendeplatser för äldre kan anses negativ, utan kännedom om andra satsningar och målsättningar. I en nationell jämförelse har vi mera serviceboendeplatser med heldygnsomsorg i relation till antalet personer över 75 år
Är målet i konflikt med strategin?	Nuvarande målsättningen är en högre andel äldre som bor hemma, samt en förflyttning av fokus från tyngre till lättare service					
Ekonomisk inbesparingspotential och risker	På grund av att den statliga finansieringen till välfärdsområdet är lägre än vad nuvarande verksamhetsstruktur kräver, finns ett balanseringsbehov mellan utgifter och intäkter. Att flytta fokus från tyngre till lättare serviceformer innebär en ekonomisk inbesparing. Reduktionen av serviceboendeplatser med heldygnsomsorg kräver dock en satsning inom bl.a. hemvården och på lättare boendeformer					
Övriga identifierade risker	En reduktion av serviceboendeplatser med heldygnsomsorg kan också påverka situationen inom andra verksamhetsområden så som sjukhuservice och social- och hälsovårdscentralerna					
Förslag:	En reduktion av serviceboendeplatser med heldygnsomsorg för att närma oss situationen och målsättningen inom övriga välfärdsområden i Finland. Samtidigt en satsning på lättare serviceformer som hemvård och gemenskapsboende					